

Yttrande över betänkandet Stärkt lagstiftning mot hedersrelaterat våld och förtryck (SOU 2025:59)

Myndigheten för delaktighet (MFD) arbetar med att främja, guida och stödja samhällets aktörer att genomföra sina uppdrag utifrån hela befolkningens behov och förutsättningar. MFD lämnar följande yttrande.

Sammanfattning

MFD tillstyrker förslagen som innebär en utvidgning av bestämmelserna om äktenskapstvång och vilseledande till äktenskapsresa. MFD gör medskick om den särskilda sårbarheten hos personer med funktionsnedsättning för hedersrelaterade brott samt behovet av förebyggande insatser i syfte att motverka risker för äktenskapstvång och äktenskapsresor. MFD är positiv till att intellektuell funktionsnedsättning lyfts fram särskilt i betänkandet, men vill framhålla att även andra funktionsnedsättningar kan innebära en särskild sårbarhet i en hederskontext, exempelvis vid risk att utsättas för tvångsäktenskap.

MFD tar inte ställning till övriga bedömningar och förslag som utredningen lämnar då dessa bedöms ligga utanför myndighetens expertis.

Myndighetens synpunkter

Allmänna synpunkter

MFD tillstyrker samtliga förslag som ingår i avsnitt 7.4, 7.5 och 7.6. Tillgänglig kunskap belyser sårbarheten och utsattheten för olika former av hedersrelaterad brottslighet hos målgruppen personer med funktionsnedsättning. Yrkesverksamma och civilsamhällsorganisationer beskriver erfarenheter av att möta flickor och kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning som har blivit manipulerade att ingå barn- eller tvångsäktenskap utan att själva förstå vad det innebär, där anhöriga lockar med löften om fest, fina kläder och andra argument som tilltalar den unga personen.¹ I sin senaste kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck

¹ Jämställdhetsmyndigheten (2025) *Ett liv präglad av våld*.

mot personer med funktionsnedsättning² har MFD via intervjuer med yrkesverksamma och med personer som lever i en hederskontext också belyst denna typ av sårbarhet och utsatthet, samt behov av adekvata strategier och arbetssätt gentemot en målgrupp med specifika behov och förutsättningar. Forskning visar även att män med funktionsnedsättning, i en hederskontext, löper lika stor risk som kvinnor att utsättas för olika former av våld och förtryck, inklusive barn- och tvångsäktenskap.³

MFD ser därför mycket positivt på utredningens förslag att utvidga bestämmelsen om äktenskapstvång till att omfatta även den som genom vilseledande angående att ett äktenskap ingås eller förutsättningarna för äktenskapets upplösning förmår en person att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse (avsnitt 7.4.3). Precis som utredningen synliggör är personer med intellektuell funktionsnedsättning mycket sårbara för vilseledande in i ett äktenskap. Det gäller även andra målgrupper med andra typer av funktionsnedsättningar, som av olika anledningar kan befinna sig i en särskild sårbarhet som en följd av olika former av beroendeställning gentemot sina anhöriga. Av samma anledning ser MFD mycket positivt på utredningens förslag att utvidga bestämmelserna om vilseledande till äktenskapsresa som föreslås betecknas som äktenskapsresebrott genom att även omfatta att en person genom olaga hot och utsatt belägenhet förmås att resa (avsnitt 7.5.4). MFD ser också positivt på utredningens förslag som innebär att införa en särskild straffbestämmelse om äktenskapsresebrott mot barn (avsnitt 7.5.5) och förslaget att kriminalisera försök till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn (avsnitt 7.6.3).

Alla dessa förslag skulle stärka rättigheterna och den rättsliga ställningen för personer med funktionsnedsättning, främst barn och unga, som riskerar att utsättas eller som utsätts för barnäktenskap, äktenskapstvång eller äktenskapsresebrott. Det skulle även bidra till att motverka förekomsten av dessa former av utnyttjande, våld och övergrepp. Sådan förekomst som FN:s funktionshinderskommitté har visat oro för i sina senaste sammanfattande slutsatser och rekommendationer till Sverige. MFD:s bedömning är att förslagen i betänkandet är främjande för att möta de utmaningar och rekommendationer från FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning när det gäller våld mot personer med funktionsnedsättning.⁴

² Myndigheten för delaktighet (2025) *Särskild sårbarhet, särskilt ansvar*.

³ Se Jämställdhetsmyndighetens rapport *Ett liv präglad av våld* som hänvisar till en studie av M.M. Idriss *Abused by the Patriarchy: Male victims, Masculinity, "Honor"-based abuse and forced marriages*.

⁴ Myndigheten för delaktighet (2024) *Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning: Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport*.

När det gäller frågan om tvång att vara kvar i ett äktenskap (avsnitt 7.7) vill MFD synliggöra faktumet att fler faktorer kan bidra till en situation där män och kvinnor med funktionsnedsättning upplever tvång att vara kvar i ett äktenskap. Det kan mycket väl handla om särskild sårbarhet för handlingar som utredningen väljer att fokusera på i sitt alternativa förslag: det vill säga olaga tvång, vilseledande eller utnyttjande av utsatt belägenhet. Inte minst i situationer där funktionshinder som uppstår i vardagen bidrar till en ökad beroendeställning gentemot personen som utövar tvång.

Kunskapshöjande insatser och insatser som stärker individens skydd mot hedersförtryck

Enligt artikel 23.1a i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska effektiva och ändamålsenliga åtgärder vidtas för att avskaffa diskriminering av personer med funktionsnedsättning i alla frågor som gäller äktenskap, familj, föräldraskap och personliga förbindelser på lika villkor som för andra för att säkerställa att rätten erkänns för alla personer med funktionsnedsättning i giftasvuxen ålder att ingå äktenskap och bilda familj på grundval av de blivande makarnas fria och fulla samtycke. MFD vill även peka på artikel 5 om rätten till icke-diskriminering och artikel 12 om rätten till rättskapacitet på lika villkor som andra. I sina sammanfattande kommentarer har FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning rekommenderat att Sverige utvecklar och tillhandahåller utbildningar om stödjande beslutsfattande som ska rikta sig till statliga myndigheter och andra berörda sektorer. Det gäller bland annat rättsväsendet, hälso- och sjukvården och socialtjänsten.⁵

När personer med funktionsnedsättning utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck kan det vara svårt för utomstående att upptäcka och larma om det i tid. Detta på grund av en osynlighet som ofta förekommer hos målgruppen.⁶ MFD vill därför understryka behovet av olika insatser i förebyggande syfte som kan komplettera föreslagna bestämmelser. Det handlar exempelvis om utbildnings- och informationsinsatser riktade till yrkesverksamma inom skola, hälso- och sjukvård samt verksamheter inom LSS som har återkommande och ofta täta kontakter med personer med funktionsnedsättning. Dessa professioner bör ha god kännedom om regelverket och dess avsedda tillämpning för att bättre identifiera och motverka risker för målgruppens utsatthet när det gäller barn- och tvångsäktenskap samt skadliga utlandsvistelser. Dessa professioner kan även genom sina insatser bidra till att öka förutsättningar hos målgruppen att fatta

⁵ Myndigheten för delaktighet (2024) *Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning: Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport*. Rekommendation 28d.

⁶ Myndigheten för delaktighet (2025) *Särskild sårbarhet, särskilt ansvar*.

välgrundade beslut. Yrkesverksamma inom skola, habilitering och verksamheter inom LSS har – inom ramen för sina respektive uppdrag – möjligheter att nå och stödja barn och unga med funktionsnedsättning med information och kunskap som bidrar till ökad självinsikt och självbestämmande i enlighet med de rättigheter alla har.

En annan typ av insats som MFD skulle vilja synliggöra är ställföreträdare i form av god man och förvaltare. Personer som får dessa uppdrag att stödja och bevaka en huvudmans intresse skulle kunna agera som en skyddande faktor när en huvudman riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck av sina närstående, förutsatt att ställföreträdaren inte är en närstående till huvudmannen. Enligt rådande lagstiftning är en ställföreträdare inte behörig att företräda en person i frågor om äktenskap. Men ett sätt för ställföreträdaren att agera skyddande skulle kunna vara att tillämpa principen om stödjande beslutsfattande där en ställföreträdare agerar som en stödperson och hjälper en huvudman att fatta beslut. MFD bedömer att mer kunskap bör tas fram angående hur ställföreträdare kan hjälpa sina huvudmän att identifiera risk för att utsättas för olika former av våld och förtryck, exempelvis inom en hederskontext. Genom sin uppgift att sörja för person som innebär en intressebevakning av huvudmannens personliga omständigheter skulle en ställföreträdare, som upptäcker att en huvudman utsätts eller riskerar att utsättas för tvångsäktenskap eller äktenskapsbrottsresa, kunna agera i stödjande och skyddande syfte. Det innebär exempelvis att ställföreträdaren gör en orosanmälan till socialtjänsten. I denna kontext vill MFD också lyfta frågan om att på sikt utreda behov av och möjlighet till anmälningsskyldighet för ställföreträdare, men även anställda inom myndigheter och yrkesgrupper inom hälso- och sjukvård och övriga kommunala verksamheter, vid kännedom om att vuxna personer far illa.

MFD bedömer att det även finns behov av effektiv och välfungerande samverkan mellan ovannämnda verksamheter (skola, verksamheter inom LSS och hälso- och sjukvård), socialtjänst och polis för att bättre identifiera och förhindra barnäktenskap, äktenskapstvång och resor utomlands i syfte att vilseleda eller tvinga någon att ingå äktenskap.

I tidigare kunskapsinhämtningar om våld mot personer med funktionsnedsättning har MFD sett att yrkesverksamma inom rättsväsendet saknar adekvata metoder för att identifiera utsatthet för våld och förtryck hos personer med funktionsnedsättning, vilket kan leda till att man missar avgörande bevis.⁷ Att kunna bedöma vilseledning av en person med intellektuell funktionsnedsättning kan vara en utmaning för rättsväsendet då olika faktorer som beroendeställning

⁷ Myndigheten för delaktighet (2023) *Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning – Samhällets kunskap, åtgärder och insatser*.

och stark internalisering av närståendes inflytande bidrar till att vilseledandet blir svårupptäckt. MFD bedömer att yrkesverksamma som utreder ärenden där det finns misstanke om att personer med intellektuell funktionsnedsättning kan utsättas eller har utsatts för vilseledande till äktenskap behöver mer kunskap och ändamålsenliga arbetsmetoder för att kunna sätta in rätt insatser i tid. Kunskap- och metodutveckling hos yrkesverksamma som utreder situationer där personer med intellektuell funktionsnedsättning misstänks utsättas för vilseledande till äktenskap kommer att behövas i framtiden för att den förstärkta lagstiftningen även bidrar till minskad utsatthet hos en mycket sårbar målgrupp.

För att föreslagna insatser ska vara effektiva och nå barn, unga och vuxna med funktionsnedsättning som utsätts – eller riskeras att utsättas – för våld och förtryck behöver yrkesverksamma specialiserad kunskap om målgruppens behov och förutsättningar. De behöver också kunskap om hur målgruppen, framför allt barn och unga, kan förhålla sig till självbestämmande och till en eventuell utsatthet i en hederskontext. Något som förutsätter kunskap om kunskap om tillgänglighetsbehov och anpassade kommunikationssätt.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har generaldirektör Malin Ekman Aldén (beslutande), avdelningschef Pernilla Börjesson, utredare Emmanuel Galaup (föredragande) och utredare Serine Gunnarsson deltagit.

Myndigheten för delaktighet

[elektroniskt underskriven]

Malin Ekman Aldén

UNDERSKRIFTSSIDA

Detta dokument har undertecknats med elektroniska underskrifter:

NAMN:	Malin Ekman Aldén
TITEL, ORGANISATION:	Generaldirektör, Myndigheten för delaktighet
TID:	2025-09-01 09:09:14 +02:00
IDENTIFIKATIONSTYP:	E-post (malin.ekman-alden@mfd.se)
IDENTIFIKATIONS-ID:	68b6d56b21464d5091521320c6e20c50

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2025-09-01 09:09:19 +02:00
Ref: 246158SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)